



15-18 YAŞ MÜSABIK TAEKWONDO SPORCULARININ ŞİDDET EĞİLİM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ¹

Investigation Of Violent Tendency Levels Of Competitor Taekwondo Athletes Who Are Age Of 15-18 Years

Cengizhan PAKYARDIM

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş/Türkiye
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6126-8164>

Doç.Dr. Tamer KARADEMİR

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Kahramanmaraş-Türkiye
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3244-0767>

Cite As: Pakyardım, C. & Karademir, T. (2021). "15-18 Yaş Müsabık Taekwondo Sporcularının Şiddet Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 7(43): 586-597.

ÖZET

Spor ortamlarında meydana gelen şiddet olayları, sporun toplumlar üzerindeki barışçıl algısını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle sporcuların şiddet eğilimini etkileyerek şiddet ve saldırganlık davranışına sürükleyebilecek olan etkenlerin araştırılması gerekmektedir. Araştırma, 15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının içerisinde buldukları spor alanlarının yanı sıra sosyal çevrelerinde karşılaştıkları şartların şiddet eğilimleri üzerindeki etkileri neler olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada 2020 yılında düzenlenen Türkiye Gençler Taekwondo Şampiyonasına katılan 15-18 yaş aralığında toplam 371 sporcu yer almıştır. Araştırmada veriler, Göka, Bayat, Türkçapar tarafından; 1998 yılında, "Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet" konu başlıklı araştırmada kullanılmak amacıyla geliştirilmiş olan "Şiddet Eğilim Ölçeği" uygulanarak toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; araştırmaya katılan taekwondo sporcularının Şiddet eğilim düzeylerinde cinsiyet, okul türü, ekonomik durum, spor kulübü değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı derece farklılık görülmemiştir. Yaş, anne-baba eğitim durumu, antrenör tutumu, taekwondo sporculuk yılı, boş zamanları değerlendirme ve bilgisayar oyunları oynama değişkenleri açısından ise istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılıklar görülmüştür. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde sporcularda başarısızlık sonucunda cezalandırılmanın ve şiddet gerçekleştirme aracı olarak kabul edilebilecek şiddet içerikli sanal oyunların şiddet eğilimi üzerinde etkili olduğu, şiddet eğiliminin 15 yaş grubunda en yüksek seviyede görüldüğünden kritik dönem olarak belirlenebileceği, anne ve baba eğitim durumunun sporcuların Şiddet eğilimleri üzerinde şekillendirici olabileceği, boş zamanları değerlendirme ve bilgisayar oyunu oynama durumunun Şiddet eğilimi üzerinde etkili bir faktör olarak değerlendirilebileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Şiddet Eğilimi, Taekwondo

ABSTRACT

Violence occurring in sports environments negatively affect the peaceful perception of sports on societies. Therefore, it is necessary to investigate the factors that can affect the violent tendency of athletes and lead them to violent and aggressive behavior. The study was carried out to determine the effects of the social environment conditions as well as the sports fields on the violent tendencies of the competitor Taekwondo athletes who are 15-18 age group. For the purpose of examining the violent tendency levels of competitor taekwondo athletes in the age of 15-18 years in this study, the data were collected using the "Violent Tendency Scale" that was developed by Göka et al. (1998). The sample consisted of a total of 371 athletes, who volunteered to participate in the study from among the athletes that participated the Turkish Taekwondo Championship. According to the research results, There were no statistically significant difference in the violence tendency levels of taekwondo athletes participating in the study in terms of gender, school type, economic status, and sports club variables. There were statistically significant differences in terms of age, parental education level, coaching attitude, evaluating leisure time and playing computer games. When the results of the research evaluated, the exposure to punishment as a result of failure in athletes and the violent virtual games that can be accepted as a means of committing violence are effective on the tendency to violence. It can be determined as a critical period since the tendency to violence is seen at the highest level in the age group of 15. It was concluded that the educational status of the mother and father can be a shaping factor on the violent tendencies of the athletes, and the use of leisure time and playing computer games can be evaluated as an effective factor on the violent tendency.

Key words: Violence, Tendency of Violence, Taekwondo

1. GİRİŞ

Şiddet, zarar veya tahribe neden olan bariz şekilde aşırı fiziksel güç kullanımını ifade etmektedir. Şiddet ile saldırganlık, aynı kavramlar değildir. Şiddet, anlam bakımından daha özgül ve genellikle hiçbir şekilde sosyal olarak meşru görülmeyen, fiziksel olarak zarar veren saldırıları anlatmak için, saldırganlık ise fiziksel bir şiddet olabileceği gibi; pasif, sözel ya da başka bir biçimde de ortaya çıkabilir (Kayaoğlu, 2000). Şiddet, bir kişinin veya kitlenin bir diğer kişiye veya kitleye yönelik olarak fiziksel güç kullanması veya kullanacağı yönünde tehditte bulunması olarak görülebilir. Şiddet toplumsal alanın birçok bölümünde varlığını

¹ Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.



göstermektedir. Fiziksel boyutta şiddet, bir enerjinin sayısal miktarı olarak kabul edilir. Işık şiddeti, ses şiddeti vb. buna örnektir. Şiddet, “Fiziksel bir uyarının ya da algının nicel miktarı; davranış veya duygunun gücü” şeklinde tanımlanmıştır (Masaroğulları & Koçakgöl, 2011). Şiddet; insanın varoluşundan bugüne toplumlarda ortaya çıkan çeşitli çatışmaların nedeni veya sonucu olarak karşımıza çıkan acı bir gerçektir. Bugün şiddet konusunda birçok sosyal bilimci araştırmalarına devam etmektedir. Ancak şiddet kesin bir çözümü bulunamayacak bir sorundur (Kocabaşoğlu & Yavuz, 2000). Şiddet; “İnsanın fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne yönelik her türlü maddi ve manevi olumsuzluğu dile getiren bir kavram” olarak tanımlanmış, çok farklı şekillerde görülebilen şiddet olgusuyla, çağımızda bireysel ve toplumsal boyutta oldukça sık karşılaşıldığı ifade edilmiştir (Ayan, 2007). Şiddet; tehdit, baskı veya hürriyetin keyfi engellenmesi gibi tutum ve davranış karşısında bireyin bedensel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanabilecek durumdur (Ailede Şiddet Komisyonu Raporu, 2013). Literatürde şiddet konusunda oldukça fazla araştırmanın varlığına karşın, ortak bir tanım ve sınıflandırmaya ulaşmak mümkün görünmemektedir. Bunun gerekçesi ise şiddet olgusunun toplumsal özelliklere ve yasal normlara göre şekillenebiliyor olmasıdır. Doğu ve batı kültürleri arasında şiddet amaç, yöntem ve uygulama boyutlarında farklılık gösterebileceği düşünülmektedir. Şiddet eğilimi olgusunun anlaşılmasında sosyal, kültürel ve ekonomik, bireysel, törel ve çevresel etkenler önemli rol oynar. Şiddet eğilimi ekolojik ilişki bağlamında ele alındığında; bireyin içerisinde bulunduğu bireysel, ailevi, çevresel ve toplumsal özellikler ön plandadır. Çevresel etkenlerde; medya ve toplumun şiddet duyarlılığı, toplumsal etkenlerde ise şiddet araçlarına kolay erişim, sosyal düzensizlik, eğitimin niteliğindeki yetersizlikler göz önünde bulundurulmaktadır. Bireysel etkenler, psikopatoloji üzerinden tasnif edilirken, aile kökenli etkenler, aile içi iletişim, ailede çatışma ve disiplinsizlik önemli etkenler arasında yer almaktadır (Ögel vd., 2006). Spor organizasyonlarında sporculara, rakip takım oyuncularına, hakemlere, antrenörlere ve seyircilere, yönelik olarak sözlü ve fiziksel saldırganlık ve şiddet, sporun bireyler üzerindeki pozitif etkilerini geri plana atmakta ve sporun toplumun üzerindeki barışçıl imajını zedelemektedir. Sporda şiddet, agresif davranışların belirli bir spor branşının kurallarına aykırı olarak tasviridir. Sporda şiddeti açıklamak için ortaya koyulan üç teori mevcuttur. Bunlar; biyolojik, sosyal öğrenme ve psikolojik teoridir. Biyolojik teori, şiddetin bir kişinin doğuştan varlığından kaynaklandığını ileri sürerken, psikolojik teori, şiddetin belirli hedeflere ulaşılmamasından kaynaklanan sıkıntıdan kaynaklandığını, sosyal öğrenme teorisinde ise şiddetin taklitten kaynaklandığını belirtmektedir. Sporda şiddetin eski çağlardan beri var olduğu ifade edilirken, sporun ticarileşmesi ile profesyonellik gerektiren bir boyut kazanması ile birlikte yeni formlara büründüğü vurgulanmaktadır (Sekot, 2009). Araştırmalar, sporda şiddeti teşvik eden birtakım faktörleri ortaya koymaktadır. Bunlar arasında; seyirciler, oyuncular, amigolar ve antrenörler tarafından verilen ipuçları yer almaktadır. Spor ortamlarında seyirciler takımları vasıtasıyla kendilerine güven ve sosyal kimlik kazanırlar. Oyuncular, taraftarlar ve antrenörler arasında grup birliği yaratan bir bağlantı kurarak rakip takımları düşman olarak algırlar. Diğer takımların düşman olarak algılanması, düşmanlığı teşvik eder. Düşmanlığın destekçileri, azınlıkları, coğrafi bölgeleri ve diğer sosyal sınıfları kapsamaktadır (Abdal - Haqq, 1989).

Seyircilerin dışında, oyuncular da oyun sırasında veya sonrasında şiddet içeren davranışlarda bulunabilirler. Sporculardaki şiddet rakip oyunculara yansıtılabilir. Sosyal öğrenme teorisinin belirttiği gibi, ödül ve cezalar, sporda şiddeti etkilemektedir. Spor ortamlarında şiddet içeren davranışlar cezalandırıldığında, aynı davranışların tekrarlanma ihtimali düşüktür. Diğer durumlarda, sporda şiddet, taraftarlar, oyuncular ve antrenörleri tarafından yapılan sözlü tacizlerden kaynaklanabilir. Bu tür davranışlar rakip takımları veya taraftarları kızdırır ve sonunda öfkelerini şiddet yoluyla serbest bırakır. Örneğin, taraftarların ırkçı söylemleri veya sporcuların rakiplerine yönelik sözlü tacizleri ortamdaki hayal kırıklığını artırır ve şiddetin ortaya çıkması için bir yol oluşturur. Bu nedenle, taraftarların, oyuncuların, antrenörlerin ve ebeveynlerin bir takıma karşı sahip oldukları bağlılık, rakip takım taraftarlarının kötüye kullanılmasına ve dolayısıyla şiddet içeren davranışlarda bulunmalarına yol açabilir (Jamieson & Orr, 2009).

Bu noktada, özellikle Taekwondo gibi yakın temas gerektiren dövüş sporlarında sporcuların oyun kurallarını ihlal ederek şiddet ve şiddet eğilimine yol açabilecek toplum tarafından hoş karşılanmayan davranış ve tutumlara sürükleyecek olan etkenlerin araştırılması oldukça önemli kabul edilmiştir (Karademir, Karademir & Pakyardım, 2019).

2. AMAÇ

Araştırma 15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının şiddet eğilimlerinin yaş, cinsiyet, okul türü, ekonomik durumu, spor kulübü, antrenör tutumu, anne baba eğitim durumu, taekwondo sporculuk yılı, boş

zamanları değerlendirme durumu ve bilgisayar oyunu oynama durumu değişkenlerine göre nasıl şekillendiğini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Araştırma nicel desende hazırlanmıştır. “Nicel araştırmaların en temel ilkesi, elde edilen bulguların sayısal değerlerle ifade edilerek ölçülebilir hale getirilmesi ve araştırmanın hipoteze dayandırılarak bu hipotezlerin test edilmesidir” (Ekiz, 2003). Araştırmada çalışma deseni olarak tarama (survey) metodu kullanılmıştır. Sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan ve büyük gruplar üzerinde çalışma olanağı veren tarama çalışmaları, araştırmacının bağımsız değişken ya da faktörler üzerinde manipülasyonunun olmadığı (Büyüköztürk, 2014) geçmişte ya da halen var olan bir durumun var olduğu şekliyle betimlenmesini amaçlayan araştırmalardır (Karasar, 2012).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni, 18-23 Ocak 2020 yılında Türkiye Taekwondo Federasyonu tarafından Ankara ilinde organize edilen Gençler Türkiye Taekwondo Şampiyonası'na farklı ağırlık kategorilerinde yarışmacı olarak katılan 15-18 yaş aralığında müsabık sporculardan oluşturmaktadır. Çalışma evreninin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 232'si erkek 139'u kadın 371 müsabık sporcu araştırmaya dahil edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Anket uygulamasından önce katılımcılara çalışmanın önemi ve cevaplamalarda samimiyetin araştırma sonuçlarına yapacağı etkiler ve katkılar açıklanmış, cevaplama sürecine ilişkin sözlü bir yönerge verilmiştir. Araştırma grubundan veri elde edebilmek için Türkiye Taekwondo Federasyonu Başkanlığı'ndan izin alınması için gerekli müracaat yapılmış ve izin alınmıştır. Anket formu araştırmaya katılmak isteyen gönüllü sporculara tartı sırası bekleme işlemi esnasında yüz yüze uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak katılımcılara demografik bilgilerin de yer aldığı Şiddet Eğilim” ölçeği anket formu uygulanmıştır.

3.3.1. Şiddet Eğilim ölçeği (ŞEÖ)

Şiddet eğilim ölçeği (ŞEÖ) Göka, Bayat Ve Türkçapar (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 1998) tarafından 1998 yılında Milli Eğitim Bakanlığı adına yapılan "Ortaöğretim kurumunda okuyan öğrencilerin saldırganlık ve şiddet eğilimleri" konulu araştırmada kullanılmak üzere temel yapısı bozulmadan kapsam geçerliliği sağlanarak kullanılmıştır. Ölçek 20 madde'den oluşmakta olup dörtlü likert türü bir cevaplama formatında hazırlanmıştır. Tüm maddeler tek yönlü olduğu için ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçeğin puanlanmasında “hiç uygun değil” den 1, “çok uygun” a 4 değişen derecelendirme kullanılmıştır. Ölçekten alınan puanlar, toplam puan alınarak değerlendirilmiştir. Buna göre toplam puanı; 1-20 arasındaki olan öğrencinin şiddet eğilimi “çok az”, 21-40 arasında ise “az”; 41-60 arasında ise “fazla”, 61-80 arasında “çok fazla” şiddet eğiliminde olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Dolayısıyla ölçekten alınan puanların yüksekliği şiddet eğiliminin de yüksek olduğunun göstergesidir. Ölçek ön test Cronbach alfası 0.92 iken, son test Cronbach alfası ise 0.84 olarak bulunmuştur (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 1998).

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analiz edilmesinde SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Veriler analiz edilmeden önce normallik sınaması Kolmogorov-Smirnov testi ile test edilmiştir. Verilerin normal dağılmadığı görüldüğünden non-parametrik testlerden faydalanılmıştır. Bunun için ikili karşılaştırmalar için Mann Whitney U testi, çoklu karşılaştırmalar için ise Kruscal Wallis H testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık derecesi $p < 0.05$ olarak ele alınmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, 15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının şiddet eğilim düzeylerini inceleyen bu araştırmada anket yöntemi ile elde edilen verilerin istatistiksel analizlerine yer verilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular tablo ve grafik yöntemleri kullanılarak sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri

Değişken		f	%	Değişken		f	%
Yaş	15 yaş	100	27	Anne Eğitim Durumu	İlkokul	112	30
	16 yaş	99	27		Ortaokul	89	24
	17 yaş	132	35		Lise	130	35
	18 yaş	40	11		Üniversite	40	11
Cinsiyet	Erkek	232	63	Baba Eğitim Durumu	İlkokul	72	19
	Kadın	139	37		Ortaokul	102	27
Okul Türü	Özel lise	60	16		Lise	145	40
	Devlet lisesi	311	84		Üniversite	52	14
Ekonomik Durum	1500 TL ve altı	63	17	Taekwondo Sporculuğu (yıl)	1-3 yıl	220	59
	1501-3001 TL	212	57		4-6 yıl	99	27
	3001 TL ve üzeri	96	26		7 yıl üzeri	52	14

Tablo 1'e göre katılımcıların, % 35'inin 17 yaşında olduğu, % 63'ünün erkek olduğu, % 84'ünün devlet liselerinde öğrenim gördüğü, % 57'sinin 1501-3001 TL arasında gelire sahip olduğu, %35'inin anne eğitim durumunun lise, % 40'ının baba eğitim durumunun lise olduğu ve % 59'unun 1-3 yıl arasında Taekwondo sporculuğu geçmişine sahip olduğu belirlenmiştir.

4.1. Bağımsız Değişkenlere Göre İstatistiksel Analiz Sonuçları

Bu araştırmada 15-18 yaş müsabık taekwondo Sporcularının şiddet eğilimleri; yaş cinsiyet, okul türü, ekonomik durum, spor kulübü, taekwondo sporculuk yılı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, antrenör tutumu, boş zamanları değerlendirme ve bilgisayar oyunları oynama değişkenleri açısından incelenmiştir. Bu değişkenlere ilişkin istatistiksel analiz sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2. Yaş Değişkenine Göre Analiz Sonuçları (Kruskal Wallis H)

Şiddet Eğilim	Yaş	n	Mean Rank	Mean	SD	X ²	p	Fark U Test
	1)	15	100	176,30	38,45			
2)	16	99	169,18	36,49	4,32			
3)	17	132	170,42	36,67	4,03			
4)	18	40	98,42	31,92	2,35			

*(p<0.05)

Tablo 2'ye göre araştırma katılan taekwondo sporcularının yaş değişkenine bağlı olarak şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir (X²=16,144; p<0.05).

Tablo 3. Cinsiyet Değişkenine Göre Analiz Sonuçları (Mann - Whitney U)

Şiddet Eğilim	Cinsiyet	n	Mean Rank	Mean	SD	Z	p
	Erkek	232	169,00	37,36	4,14		
Kadın	139	157,85	36,96	4,81			

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan taekwondo sporcularının cinsiyet değişkenine bağlı olarak şiddet eğilim düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir (Z=-1,029; p>0.05).

Tablo 4. Okul Türü Değişkenine Göre Analiz Sonuçları (Mann-Whitney U)

Şiddet Eğilim	Okul Türü	n	Mean Rank	Mean	SD	Z	p
	Özel Lise	60	173,17	38,40	4,17		
Devlet Lisesi	311	172,41	37,76	3,82			

Tablo 4'e göre araştırmaya katılan taekwondo sporcularının okul türü değişkenine bağlı olarak şiddet eğilim düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir (Z=-1,264; p>0.05).

Tablo 5. Ekonomik Durum Değişkenine Göre Analiz Sonuçları (Kruskal Wallis H)

Şiddet Eğilim	Ekonomik Durum		n	Mean Rank	Mean	SD	X ²	p
	1)	1500 TL ve altı	63	179,57	37,00	4,92		
2)	1501-3001 TL arası	212	161,65	36,56	3,77			
3)	3001 TL ve üzeri	96	163,87	36,68	3,28			

Tablo 5'e göre araştırmaya katılan taekwondo sporcularının ekonomik durum değişkenine bağlı olarak şiddet eğilim düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir (X²=1,411; p>0.05).

Tablo 6. Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Analiz Sonuçları (Kruskal Wallis H)

Şiddet Eğilim	Anne Eğitim Durumu	n	Mean Rank	Mean	SD	X ²	p	Fark U Test
	1)	İlkokul	112	147,57	34,13			
2)	Ortaokul	89	176,04	37,87	4,97			
3)	Lise	130	178,36	38,01	3,02			
4)	Üniversite	40	181,29	38,45	2,80			

*(p<0.05)

Tablo 6'ya göre araştırma grubunun anne eğitim durumu değişkenine bağlı olarak şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($X^2=13,814$; $p<0.05$).

Tablo 7. Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Analiz Sonuçları (Kruskal Wallis H)

Şiddet Eğilim	Baba Eğitim Durumu		n	Mean Rank	Mean	SD	X^2	p	Fark U test
	1)	İlkokul	72	181,72	38,79	1,24			
2)	Ortaokul	102	162,60	36,64	4,98				
3)	Lise	145	164,44	36,95	4,25				
4)	Üniversite	52	142,45	33,41	3,38				

*($p<0.05$)

Tablo 7'ye göre araştırma grubunun baba eğitim durumu değişkenine bağlı olarak şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($X^2=12,259$; $p<0.05$).

Tablo 8. Spor Kulübü Değişkenine Göre Analiz Sonuçları (Mann-Whitney)

Şiddet Eğilim	Spor Kulübü	n	Mean Rank	Mean	SD	Z	p
	Sporcusu olduğum spor kulübü resmi bir devlet kurumuna aittir.	209	142,36	36,60	3,45	-,333	,744
	Sporcusu olduğum spor kulübü özel bir işletmeye aittir.	162	145,73	37,20	4,71		

Tablo 8'ye göre araştırmaya katılan taekwondo sporcularının spor kulübü değişkenine bağlı olarak şiddet eğilim düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir ($Z=-,333$; $p>0.05$).

Tablo 9. Taekwondo Sporculuk Geçmişine Göre Analiz Sonuçları (Kruskal Wallis H)

Şiddet Eğilim	Kaç yıldır taekwondo sporu yapıyorsunuz?	n	Mean Rank	Mean	SD	X^2	p	Fark U Test
	1-3 yıl	220	162,15	38,31	6,16			
4-6 yıl	99	166,43	37,08	5,32				
7 yıl ve üzeri	52	177,44	36,66	4,68				

*($p<0.05$)

Tablo 9'a göre araştırmaya katılan taekwondo sporcularının taekwondo sporculuğu yılı değişkenine bağlı olarak şiddet eğilim düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir ($X^2=, 10,258$; $p<0.05$). Buna göre farkın kaynağını bulmak için yapılan U testinde 7 ve üzeri yıldır taekwondo sporculuğu yapmış olan katılımcıların (36,66) şiddet eğilim düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 10. Antrenör Tutumu Değişkenine Göre Analiz Sonuçları (Kruskal Wallis H)

Şiddet Eğilim	Antrenörünüzün başarısızlığınız sonucunda tutumu nasıldır?		n	Mean Rank	Mean	SD	X^2	p	Fark U Test
	1)	Antrenörüm başarısızlığımı anlayışla karşılar.	135	135,68	36,66	4,54			
2)	Hiçbir tepki göstermez.	112	176,15	37,08	5,12				
3)	Başarız olursam beni cezalandırır.	124	188,36	39,31	6,15				

*($p<0.05$)

Tablo 10'a göre araştırma grubunun antrenör tutumu değişkenine bağlı olarak şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($X^2=10,714$; $p<0.05$).

Tablo 11. Boş Zamanları Değerlendirme Durumuna Göre Analiz Sonuçları (Kruskal Wallis H)

Şiddet Eğilim	Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?		n	Mean Rank	Mean	SD	X^2	p	Fark U test
	1)	Tv izlerim veya sosyal medya kullanırım.	136	201,23	39,53	2,58			
2)	Kitap okurum.	120	152,23	36,44	3,28				
3)	Arkadaşlarım ile zaman geçiririm	115	153,18	37,42	4,27				

*($p<0.05$)

Tablo 11'e göre araştırma grubunun boş zamanları değerlendirme durumu değişkenine bağlı olarak şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($X^2=10,274$; $p<0.05$).

Tablo 12. Bilgisayar Oyunu Oynama Değişkenine Göre Analiz Sonuçları (Kruskal Wallis H)

Şiddet Eğilim	Hangi tür bilgisayar oyunları oynuyorsunuz?		n	Mean Rank	Mean	SD	X^2	P	Fark U Test
	1)	Maceracı Oyunları	64	153,78	36,99	4,52			
2)	Spor ve Yarış Oyunları	65	162,21	36,78	5,38				
3)	Savaş ve Strateji Oyunları	120	191,00	37,79	3,60				
4)	Bulmaca ve Zeka Oyunları	25	151,53	36,12	4,73				
5)	Hayır Oynamam	107	120,31	33,46	1,03				

*($p<0.05$)

Tablo 12'ye göre araştırma grubunun bilgisayar oyunu oynama durumu değişkenine bağlı olarak şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($X^2=14,400$; $p<0.05$).

Araştırmaya katılan sporcuların şiddet eğilimi ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar yaş cinsiyet, okul türü, ekonomik durum, spor kulübü, taekwondo sporculuk yılı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, antrenör tutumu, boş zamanları değerlendirme ve bilgisayar oyunları oynama değişkenleri açısından değerlendirildiğinde; katılımcıların 21 ile 40 puan arasında “az” şiddet eğilimlerine sahip oldukları görülmektedir.

5. TARTIŞMA

15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının şiddet eğilimleri düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelendiği bu araştırmanın sonuçları literatür bilgileri ışığında tartışılmıştır. Buna göre; yaş değişkenine bağlı olarak; araştırmaya katılan 15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının, şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu, 16 ve 17 yaş grubunda benzer özellikler görülürken, 18 yaş grubunda yer alan sporcuların şiddet eğilim düzeyi puan ortalamalarının daha düşük düzeyde, 15 yaş grubunun ise daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2).

18 yaş ergenlikte ahlaki, fiziksel ve sosyal açıdan olgunluğa daha fazla yaklaşılan bir yaşır. 15 yaş ise bireyin toplumla etkileşiminin arttığı ve ilişkilerinin çeşitlendiği bir yaşır. Burada etkileşimin başlaması kritik bir aşamadır. Olumlu etkileşim sağlayan birey uyum sağlayabilir. Olumsuz bir durumda ise birey birtakım sorunlarla karşılaşabilir. Şiddet eğiliminin anlaşılmasında yaş önemli bir faktördür. Özellikle ergenlik dönemini kapsayan yaşlarda bu olgunun belirginlik kazandığı görülmektedir. Mevcut araştırma sonuçlarının da ortaya koymuş olduğu gibi 15,16 ve 17 yaşa kıyasla 18 yaş grubunda şiddet eğilimi daha düşük olduğu görülmektedir. 15 yaş döneminde ise daha yüksek olduğu sonucu yukarıda ifade edilen düşünceyi desteklemektedir. Literatüre bakıldığında; şiddet, saldırganlık ve öfke barındıran davranış ve tutumların, olumsuz duyguların kontrol altına alınmakta zorlanıldığı ve bireyin bastırılmayı veya engellenmeyi çok daha az tolere edebildiği ergenlik döneminde olan lise öğrencilerinde daha fazla görüldüğü belirtilmiştir (Avcı & Yıldırım, 2014).

Savunma ve dövüş sporlarıyla uğraşan sporcular ile diğer bireysel sporları yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin incelenmesi amaçlı yapılan diğer bir araştırmada, edilgen saldırganlık alt boyutunda, 15-18 yaş grubunun ortalama değerlerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Karakuzulu, 2018). Aile, okul veya spor ortamında şiddet içerikli davranışlara şahit olan veya bu tür eylemlere ergenlik döneminde maruz kalan gençler, bu süreçten kaynaklı olarak şiddeti normal bir davranış biçimi olarak algılamakta ve bundan kaynaklı öfke duygusu yaşadıklarında çeşitli şiddet biçimlerine başvurmaktadırlar. Sosyal alanda kendini ifade etmede sorun yaşayan, çevresi tarafından yeterince anlaşılamayan ve problemleri öfkelerini yönlendirerek çözmeye çalışan ergenler arasında şiddet eğilimi çok daha yaygın olduğu bildirilmiştir (Avcı & Yıldırım, 2014; Haskan & Yıldırım, 2012; Öz, 2008).

Son zamanlarda okullarda yaşanan şiddet olaylarına karışan ergenlerin artan sayıları göz önünde bulundurulduğunda, geri dönülmez ve cezai yaptırım gerektiren eylemlere neden olan şiddetin kontrol edilmesi için acilen eğitim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Zorlu, 2017; Soykan, 2003; Adana & Arslantaş, 2011). Bu eğitim programlarının biri de spor eğitimidir. Taekwondonun ergenlik döneminde bireylerin öfkelerini fark ederek tanımaları ve bu duygularını uygun bir şekilde ifade edebilmelerini için en uygun ortamı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu düşünce mevcut araştırma sonuçlarıyla da desteklenmiştir. Çünkü araştırmaya katılan 15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının şiddet eğilim ölçeğinden aldıkları toplam puanların 21-40 arasında kaldığı ve şiddet eğilimlerinin “az” olarak değerlendirildiği bulunmuştur.

Cinsiyet değişkenine bağlı olarak; araştırmaya katılan 15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının, şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur (Tablo 3). Buna göre erkek ve kadın sporcuların benzer düzeyde şiddet eğilimine sahip oldukları söylenebilir. Taekwondo branşı oyun karakteristiği gereği cinsiyete özgü hareketler ve çalışma prensipleri içermediğinden veya teknik gelişim ile antrenman biçimi yönünden cinsiyete bağlı ayırım bulunmadığından benzer oranda gelişim sağlanması beklenebilir. Kişisel özellikler ile birlikte cinsiyetin getirdiği birtakım farklılıklar olduğu bilinmektedir ancak bu sporun bütünleştirici özelliği tek başına bir cinsiyeti şiddete yöneltmede veya şiddet eğilimini azaltmada etkili olduğu söylenemez. Bu yüzden mevcut araştırma sonucunda da erkek ve kadın sporcular arasında anlamlı bir farklılık görülmemiş olabilir.

Aydın ve ark. (Aydın, Ersoy & Aktaş, 2015) tarafından yürütülmüş olan bir araştırmada, ortaokullarda öğrenim gören ve düzenli olarak spor yapan ve yapmayan, 12-14 yaş grubunda yer alan 101 kız, 99 erkek toplam 200 öğrencinin şiddet eğilimleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin şiddet eğilimlerinde cinsiyet ve spor yapma değişkenlerine bağlı olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu bulgu

araştırma bulgularına paralellik göstermektedir. Karademir ve ark. (2019) tarafından yürütülen araştırma sonuçları ile de bu bulgu desteklenmektedir (Karademir, Kayabaşı & Vural, 2019).

Okul türü değişkenine bağlı olarak; araştırmaya katılan 15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının, şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur (Tablo 4). Buna göre bu araştırmada, okul türü şiddet eğilimi üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı derecede etkin bir faktörler olarak karşımıza çıkmamıştır. Toplumun farklı düzeyde sosyo-ekonomik gruplarını barındıran okul türlerinde, bireylerin özellikle ergenlik döneminde ahlaki, kültürel ve akademik gelişim başta olmak üzere birçok yönden farklılıklar görülebilmektedir. Bu durum aynı mahallede yer alan farklı iki okul arasında bile görülebilmektedir. Mevcut araştırma sonucuna göre ise, araştırma grubunun öğrenim gördüğü okullar arasında şiddet eğilimlerine istatistiksel olarak anlamlı derecede etki edebilecek bir farklılık olmadığı düşünülebilir.

Spor kulübü değişkenlerine bağlı olarak; araştırmaya katılan 15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının, şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur (Tablo 8). Buna göre bu araştırmada, spor kulübünün şiddet eğilimi üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı derecede etkin bir faktörler olarak karşımıza çıkmamıştır. Ülkemizde farklı coğrafi bölgelerde yer alan spor kulüplerinin eğitim yaklaşımı, alt yapı özellikleri, ekonomik imkanları ve gelişmişlik yönü aynı olmadığı bilinmektedir. Ancak taekwondonun uygulanması ve öğretilmesi yönünde pek az farklılıklar olsa da eğitim süreci ve sporcuları disipline etmeyi amaçlayan kuralları benzer nitelikler taşımaktadır. Araştırmaya katılan sporcuların da benzer düzeyde (az) şiddet eğilimine sahip olması bu durumun varlığıyla açıklanabilir.

Ekonomik durum değişkenine bağlı olarak; araştırmaya katılan 15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının, şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur (Tablo 5). Ekonomik durumun şiddet eğilimi üzerinde etkili olabileceği düşünülebilir. Bu düşüncenin sebebi, suç oranlarının ekonomik düzeyle ilişkilendirilmiş olmasından ileri gelir. Toplumda refah düzeyi arttıkça şiddet olaylarının azaldığı görülürken, suça karışan ve suçtan zarar görenler kesimin çoğunlukla alt düzey ekonomik duruma sahip olan ailelerden geldikleri bilinmektedir. Ekonomik durumun bireyin davranışları üzerindeki etkilerinden biri de şiddete eğilim yönünde olabilir. Refahını sağlayamayan, güvenliğini tehlikede hisseden, gelecek endişesi taşıyan veya temel ihtiyaçlarını karşılayamadığı için toplumsal normlardan uzaklaşan bireylerin öfke duygusuyla istediklerini elde edebilmek için şiddet ve şiddet araçlarına yönelebilecekleri düşünülebilir. Mevcut araştırmaya katılan sporcuların ekonomik durumlarına baktığımızda ise, toplamda % 83'ünün 1501-3001 TL ve üzeri gelir arasında yer aldıkları görülmektedir. Bu bulgular araştırma grubunun orta düzeyde aylık gelire sahip olduklarını ortaya koymuştur. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular ile yapılan analiz sonuçlarının yukarıda açıklanan düşünce temelinde yer bulabileceği düşünülmektedir. Yani araştırma grubunun ekonomik durumundaki benzerliklerin şiddet eğilimlerine de benzer oranda yansıdığı söylenebilir.

Literatürde yer alan araştırma sonuçları incelendiğinde ekonomik durumun şiddet eğilimi üzerinde etkili olmadığı yönünde tespitlerin yer aldığı görülmüştür. Burada sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek için araştırma gruplarının çoğunlukta hangi düzeyde (az, orta, yüksek) gelire sahip olduklarını belirlemek yararlı olacaktır. Benzer düzeyde gelire sahip olan katılımcılar arasında şiddet eğilimi yönünden benzerlik görülebilir ancak asıl farklılığı veya benzerliği farklı düzeyler arasındaki karşılaştırmalar ortaya koyabilecektir. Örneğin; araştırma sonuçlarını destekler nitelikte, Kodan Çetinkaya (2013) çalışmasında, üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerini aylık gelir durumu değişkeni açısından incelemiştir. Araştırmanın örneklemini Atatürk üniversitesinde öğrenim gören 300 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma bulguları, şiddet eğiliminde aylık gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma görülmediğini ortaya koymuştur (Kodan Çetinkaya, 2013). Literatürde yer alan bazı araştırma sonuçları da aile gelir düzeyinin şiddet eğilimini belirlemede anlamlı bir şekilde etkili olmadığı yönündedir (Ayan, 2007; Hüsman, 2007). Karademir ve ark. (Karademir, Kayabaşı & Vural, 2019) tarafından yürütülmüş olan bir araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilim durumlarının belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu araştırmanın çalışma grubunu 389 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilim düzeyleri; yaş, cinsiyet, spor geçmişi, sınıf, alan, aile geliri ve diğer farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında, aile gelirinin araştırmaya katılan öğrencilerin şiddet eğilim düzeyleri üzerinde etkin bir faktör olarak karşımıza çıkmadığı görülmektedir.

Antrenör tutumu değişkenine bağlı olarak; araştırmaya katılan 15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının, şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (Tablo 10). Başarısızlığı sonucunda sözlü veya fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten sporcuların şiddet eğilim düzeyi puan

ortalamalarının, başarısızlığının antrenörü tarafından anlayışla karşılandığını belirtenler ve başarısızlığı sonucunda antrenörünün hiçbir şekilde tepki görmediğini belirtenlere kıyasla daha yüksek olduğu ve başarısızlığı sonucunda antrenörünün hiçbir şekilde tepki görmediğini belirten sporcuların, şiddet eğilim düzeyi puan ortalamalarının; başarısızlığının antrenörü tarafından anlayışla karşılandığını belirtenlere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular başarısızlık sonucunda antrenörü tarafından sözlü veya fiziksel olarak şiddete maruz kaldığını ifade eden sporcuların şiddet eğilim düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğunu ve başarısızlığı sonucunda antrenörü tarafından hiçbir tepki gösterilmediğini ifade eden sporcuların başarısızlığını antrenörünün anlayışla karşıladığını ifade eden sporculardan daha yüksek düzeyde şiddet eğilimine sahip olduklarını göstermektedir.

Antrenörler, her zaman farklı branşlarda önemli rol oynayan birincil aktörlerdir. Antrenörler tarafından desteklenen değerler ve beceriler, oyuncuların rakiplerine karşı nasıl oynadıklarını etkiler (Jamieson & Orr, 2009). Takımların kazanması antrenörlerin mesleki bilgi ve deneyimleri ile doğrudan bağlantılıdır. Ancak antrenörler yalnızca kazanmak anlayışı ile hareket etmemelidirler. Bu hırs onları sporcuya sözlü veya fiziksel şiddet uygulama yöneltebilir. Antrenörler sporcular için rol modelidir. Sosyal öğrenme teorisinde belirtildiği üzere şiddet taklitten kaynaklanabilmektedir. Saldırgan davranışın model alınarak öğrenildiğini, ödüller ve cezalar ile de pekiştirildiği ortaya koyulmuştur. Bu doğrultuda toplumun doğrudan göz önünde olan antrenörlerin sporcularına karşı bilinçli ve yapıcı davranışlar sergilemesi gerektiği söylenebilir (Yücel, Atalay & Gürkan, 2015). Antrenörlerin seyircilere karşı sorumlu olduğu, müsabaka sırasında ve sonrasında kullandıkları ifadelerin ve sergilenen hareketlerin oyuncular ve izleyiciler üzerinde etkili olduğu vurgulanmıştır (Atalay, 2012).

Antrenör, başarısızlığın faturasını yalnızca sporculara kesmemeli ya da başarı durumunda sadece kendini ön plana çıkarmamalıdır. Gerçek antrenörler başarıyı ve başarısızlığı kabul eden, başarısızlık durumunda sporcuları yalnız bırakmayan kişiliğe sahiptirler (Acet, 2005). Yoğun mücadele gerektiren branşlarda sürekli olarak performanslarını korumak zorunda olan sporcuların antrenman yüklenmelerinin fazla olması nedeniyle duydukları acı yüzlerinden okunabilmektedir. Hatta bazı sporcular bu nedenle gözyaşı dökülebilmektedirler. Antrenmanlarda, yarışma hazırlık sürecinde veya yarışma esnasında antrenör sporcuya fiziksel veya psikolojik yönden aşırı yüklenmektedir. Bu yüklenme sporcuda oluşan stresi arttırabilir. Bazen daha iyi olacağı düşüncesiyle sporcuya bağırabilmekte ve ani çıkışlarla tepkiler gösterebilmektedir. Peki sporcusuna karşı böyle bir davranışta bulunan antrenör saldırgan mıdır? Antrenörün amacı sporcusunun yarışmalarda daha iyi performans göstermesini sağlamak ise burada saldırganlıktan söz edilmesi olanak dışıdır. Ama eğer antrenör yarışmada iyi performans göstermediği için bu yüklenmeyi bir ceza olarak sporcuya uyguluyorsa burada saldırganlıktan söz edebilmek mümkündür (Tiryaki, 2000).

Baba eğitim durumu değişkenine bağlı olarak; araştırmaya katılan 15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının, şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (Tablo 7). Baba eğitim durumu ilkökul olan sporcuların şiddet eğilim düzeyi puan ortalamalarının baba eğitim durumu ortaokul, lise ve üniversite olan sporculardan daha yüksek olduğu ve baba eğitimi durumu üniversite olan sporcuların şiddet eğilim düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular baba eğitim durumu ilkökul düzeyinde olan sporcuların baba eğitim düzeyi ortaokul, lise ve üniversite olan sporculara kıyasla şiddet eğilim düzeylerinin daha yüksek seviyede olduğunu göstermektedir. Baba eğitim durumu aile içi ilişkileri doğrudan etkileyebilmektedir. Bu doğrultuda eğitim şiddeti bir çözüm aracı olarak kabul etme veya kabul etmeme noktasında devreye girebilir. Çatışmaların çözümünde ve öfkenin kontrolünde sağlıklı düşünme ve çözüm üretebilme becerisi eğitim ile kazanılabilir. Babanın almış olduğu eğitim çocuklarını yetiştirme tarzını belirleyebilir. Babanın olaylara yaklaşımı ve tepkileri çocuğu etkileyebilir ve çocuk karakterini ve eğilimlerini bu yönde belirleyebilir. Mevcut araştırma sonucunda da baba eğitim durumunun katılımcıların şiddet eğilimi üzerinde etkili olduğu bulunmuştur.

Yörükoğlu ve Arabacı (2011) tarafından gerçekleştirilmiş olan bir çalışmada, lise öğrencilerinin şiddetle karşılaşma ve şiddeti algılama durumları ve şiddet eğilim düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda baba eğitim durumunun şiddet eğilimi üzerinde etkili bir faktör olduğu bulunmuştur. Bu araştırmaya katılan lise öğrencilerinin şiddet deneyimlerinin az olmasına karşın, şiddet eğilimlerinin orta düzeyde olduğu, şiddet yaşama konusunda risk grubunda olabilecekleri, baba eğitim durumunun şiddet eğiliminde etkili bir faktör olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yörükoğlu & Arabacı, 2011). Gençoğlu ve ark., (2014) tarafından gerçekleştirilmiş olan bir araştırmada, 14-17 yaş grubunda yer alan 220'i kız, 216'i erkek toplam 436 ergenin şiddete yönelik tutumlarını baba eğitim durumu değişkenine göre incelenmiştir. Bu araştırmanın sonuçları; babanın eğitim durumunun şiddete yönelik tutumun yordayıcısı olmadığını göstermiştir (Gençoğlu, Kumcağız & Ersanlı, 2014). Karademir ve ark. (2019) tarafından yürütülen araştırma sonuçları da mevcut

araştırma sonuçlarının aksine baba eğitim durumunun şiddet eğilimi üzerinde anlamlı bir etki oluşturmadığı yönündedir (Karademir, Kayabaşı & Vural, 2019). Ayrıca bu araştırma sonucunda ulaşılan bulguların literatürde yer alan araştırma sonuçları ile desteklendiği de belirtilmiştir (Ayan, 2007; Karakaya, 2008; Hüsman, 2007).

Anne eğitim durumu değişkenine bağlı olarak; araştırmaya katılan 15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının, şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (Tablo 6). Anne eğitim durumu ilkökul olan sporcuların şiddet eğilim düzeyi puan ortalamalarının anne eğitim durumu ortaokul, lise ve üniversite olan sporculardan daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular anne eğitim durumu ilkökul düzeyinde olan sporcuların anne eğitim düzeyi ortaokul, lise ve üniversite olan sporculara kıyasla şiddet eğilim düzeylerinin daha düşük seviyede olduğunu göstermektedir.

Mevcut araştırma sonucunda, baba eğitim durumu ilkökul eğitim düzeyinin şiddet eğilim üzerinde etkili olduğu görülürken anne eğitim durumunda bu durum tam tersidir. Her ailede anne ve babanın birey üzerindeki etkinliği farklıdır. Çocukların kontrolü baskın olarak baba veya anne veya her ikisi tarafından sağlanabilir. Mevcut araştırma sonuçları da bu değişkenlikten kaynaklanmış olabilir. Baba eğitim durumu için yukarıda ifade edildiği gibi anne eğitim durumu da aile içi ilişkileri doğrudan etkileyebilmektedir. Bu doğrultuda şiddeti bir çözüm aracı olarak kabul etme veya kabul etmeme noktasında devreye girebilecek olan eğitimin niteliği önemlidir. Çatışmaların çözümünde ve öfkenin kontrolünde sağlıklı düşünme ve çözüm üretebilme becerisi eğitim ile kazanılabilir. Ancak annenin almış olduğu eğitimin niteliği de çocuklarını yetiştirme tarzını belirler ve şekillendirir. Annenin olaylara yaklaşımı ve tepkileri çocuğu etkiler ve çocuk karakterini ve eğilimlerini bu yönde belirleyebilir. Gençoğlu ve ark. (2014) tarafından gerçekleştirilmiş olan bir araştırma sonucu da annesi üniversite mezunu olan ergenlerin ilköğretim ve lise mezunu olanlara kıyasla şiddet eğilimlerinin yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir (Gençoğlu, Kumcağız & Ersanlı, 2014).

Taekwondo sporculuk yılı değişkenine bağlı olarak; araştırmaya katılan 15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının, şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu buna göre farkın kaynağını bulmak için yapılan test sonucunda, 7 ve üzeri yıldır taekwondo sporculuğu yapmış olan katılımcıların şiddet eğilim düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcılarda taekwondo deneyimi arttıkça şiddet eğiliminin azaldığı söylenebilir. Birey taekwondo eğitimi aldığı süreçte ahlaki olgunluk kazanır ve öfkesini nasıl kontrol edebileceğini öğrenir. Ayrıca düzenli olarak yapılan taekwondo pratikleriyle birey negatif enerjisini boşaltarak bünyesini stresten ve zararlı etkilerinden koruyabilir. Stres ve öfkeden arınmış bir birey şiddeti bir çözüm aracı olarak görmez. Taekwondo bireye çatışma durumlarında barışçıl bir yaklaşım sergilemeyi ve yıkıcı olmayan bir tavır almayı öğretir. Taekwondo felsefesinin amacı da budur. Taekwondoda birey aşama aşama gelişim kaydeder ve bu gelişim aşamaları farklı renklerde bel bölgesine bağlanan kuşakla gösterilir. Bir sporcu beyaz kuşak seviyesinde bu spora adım atar ve siyah kuşak seviyesine ulaşması bir belirli bir süre katılım ve başarı sağlaması gerekir. Bu katılım ve olgunlaşma ile birey taekwondo ruhunu taşıyan karakterini oluşturabilir. Her gelişim aşamasında birey kendini stres, öfke, nefret, intikam, şiddet gibi zararlı duygulardan ve alışkanlıklardan korumayı öğrenir.

Her branşın birey üzerindeki etkileri farklı olabilir. Literatürde, spor geçmişi değişkenine bağlı olarak sporcuların şiddet eğilim düzeylerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmediğini ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Kırımoğlu, Parlak, Dereceli & Kepoğlu, 2008; Dervent, 2007). Bu yüzden şiddet eğilim üzerine yapılmış olan bu araştırmaların taekwondo branşını ele alıp almadığına bakmakta fayda vardır.

Boş zamanları değerlendirme değişkenine bağlı olarak; araştırmaya katılan 15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının, şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (Tablo 11). Boş zamanlarını televizyon izleyerek veya sosyal medya araçları kullanarak geçirdiğini belirtenlerin boş zamanlarında kitap okuduğunu belirtenler ve arkadaşlarıyla zaman geçirdiğini belirtenlere kıyasla şiddet eğilim düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular boş zamanlarını tv izleyerek veya sosyal medya araçlarını kullanarak geçirdiğini belirten sporcuların daha yüksek düzeyde şiddet eğilimine sahip olduklarını göstermektedir. Çağımızda, çocuklar ve gençler televizyon üzerinden eğitici öğretici niteliğe sahip olmayan dizi veya filmler izlemekte, internet üzerinden diledikleri sitelerde kolaylıkla dolaşabilmekte, şiddet içerikli öğelere ulaşabilmekte, birçok internet kafede yaş denetimine tabii tutulmadan şiddet içeren oyunlar oynayabilmektedir. Böylece gençler doğalarına, psiko-sosyal gelişimlerine zarar verebilecek içerikteki iletilerle karşı karşıya kalmaktadır (Gümüşoğlu, 2006).

Çocuğun ev ortamında aile koruyuculuğu ve güven vericiliğinin yanı sıra, dış çevrenin geliştirici gücüne de büyük ihtiyaç duyacağı kesindir. Medya araçlarının gençler üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilerden biri olarak şiddet olgusu, uzun zamandan bu yana tartışılmaktadır. Bu konuda farklı yaklaşımlar olduğu

görülmüştür. Medya araçlarıyla karşılaşılan şiddetin bireylerin içindeki enerjiyi yükselterek duygularını doyuma ulaştırdığı, dolayısıyla saldırganlığı dolaylı yoldan arttırabileceğine yönelik görüşler ve araştırma sonuçlarının yanı sıra, medyanın genç bireyleri şiddet duyguları ile doldurduğu ve şiddete yönelmelerinde etkili olduğu genel kabul görmektedir. Şiddet kavramının çocuk ve gençlerin hayatına doğal olarak girmesi şaşırtıcı bir biçimde sıradan meydana gelen süreçleri takip eder. Çocukluk döneminin ilk evrelerinde televizyonda izlenen çizgi filmlerden, çocuk programlarına ve haberlere kadar, çocuklar şiddetle iç içedir. Bu ortamda gelişim gösteren çocuk ve genç kesim yoğun bir biçimde şiddet ipuçlarıyla karşılaşmakta ve şiddet imgesiyle yüklenmektedir. Aşırı şiddete maruz kalan bireyler şiddeti adeta bir oyun gibi yaşamakta ve şiddet uygulayıcısı olmayı kolayca benimseyebilmektedir (Gümüsoğlu, 2006). Medya araçlarından biri olan televizyonun, gençlerin oldukça dar bir alanda sıkışıp kalmalarına neden olduğu sabittir. Bilgiye ulaşma açısından birtakım fırsatlar sağladığından olumlu yanları kabul görmesine karşın, hareketsizliği beraberinde getiren, bağımlılık meydana getirebilen özelliğiyle gençlerin gerçek anlamdaki fiziksel hareketliliğini ve sosyal gelişimini olumsuz etkileyen yönleri de bulunmaktadır (Yavuzer, 2000).

Bilgisayar oyunu oynama durumu değişkenine bağlı olarak; araştırmaya katılan 15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının, şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (Tablo 12). Savaş ve strateji oyunları oynadığını belirten sporcuların şiddet eğilim düzeyi puan ortalamalarının macera spor ve yarış oyunları bulmaca ve zeka oyunları ve bilgisayar oyunu oynamadığını belirten sporculardan daha yüksek olduğu görülürken bilgisayar oyunu oynamadığını belirten sporcuların en düşük şiddet eğilim düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Bu bulgular, diğer kategorilere kıyasla; savaş ve strateji oyunları oynayanların şiddet eğilimlerinin en yüksek düzeyde olduğu ve bilgisayar oyunu oynamadığını belirtenlerin de en düşük şiddet düzeyine sahip olduklarını göstermektedir. Bilgisayar oyunları, bireyler için, oyun karakteristikleri gereği güce ve ne olursa olsun kazanmaya önem veriyor olması bakımından kışkırtıcı, görev ve sorumluluk yüklemesi bakımından ise edilgen olmaktan çıkarıcı ve doğrudan etken konumda olmaya sevk edicidir. Bu noktada birey başarı-zafer" duygusunu yoğun bir biçimde yaşamaktadır. Ayrıca, yüksek çözümlüğe sahip oyunlar sıra dışı grafik tasarımlarıyla ve şiddete eşlik eden tempolu ve aksiyon yaratan müziklerle gençleri farklı bir dünyaya davet etmektedir (Gümüsoğlu, 2006). Bilgisayar oyunlarında gençlerin en çok şiddet içeren karakterleri rol model aldıkları görülmektedir. Devamlı olarak vurma, kırma, adam öldürme hatta işkence etme eylemlerinin sergilendiği farklı oyun karakterleriyle adeta bütünleşen gençler üzerinde bu oyunların ne tür etkilere sebep olduğu araştırmacıların en çok üzerinde durduğu konudur. Taekwondo uygulamalarının ergenlerdeki yoğun enerjiyi uzaklaştırmakta ve bedensel doyum sağlamanın yanı sıra bireylerin bedensel, zihinsel, ruhsal, sosyal ve ahlaki gelişimlerine olan önemli katkıları göz önünde bulundurulduğunda, şiddet eğiliminin azaltılmasında veya önlenmesinde büyük bir öneme sahip olduğu anlaşılacaktır.

6. SONUÇLAR

15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının şiddet eğilimleri düzeylerinin yaş cinsiyet, okul türü, ekonomik durum, spor kulübü, taekwondo sporculuk yılı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, antrenör tutumu, boş zamanları değerlendirme ve bilgisayar oyunları oynama değişkenleri açısından incelendiği bu araştırmanın sonuçları aşağıda sunulmuştur. Buna göre; araştırmaya katılan taekwondo sporcularının yaş, antrenör tutumu, baba eğitim durumu, anne eğitim durumu, taekwondo sporculuk yılı, boş zamanları değerlendirme ve bilgisayar oyunu oynama değişkenlerine göre şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu; cinsiyet, okul türü, spor kulübü ve ekonomik durum değişkenlerine göre ise şiddet eğilim düzeylerinde farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur.

7. ÖNERİLER

Araştırmanın sınırlılıkları göz önüne alındığında daha geniş ölçekli sporcu gruplarını kapsayan araştırmalar yapılmasıyla şiddet eğilimine etki eden faktörlerin ortaya koyularak farklılıkların daha iyi anlaşılması ve ortaya konması sağlanabilir. Ayrıca nicel araştırma yöntemlerini yanı sıra nitel araştırma yöntemleri kullanılarak da yapılacak olan çalışmalarla konu hakkında sağlanan bilgilerin daha fazla zengin içerikle desteklenebilecektir. Spor ortamlarının yapısal özelliklerinin farklı olduğu göz önüne alındığında spor yapmayan bireyler için hazırlanan ölçekler yerine sporculara yönelik hazırlanacak ve belki de taekwondo gibi dövüş sporlarıyla uğraşan gençlere yönelik geliştirilecek ölçekler ile ulaşılabilecek bulgularla sporda şiddet ve şiddet eğilim konusunda yapılacak olan araştırmalarla literatüre daha fazla katkıda bulunabilecektir. Ayrıca farklı spor dallarıyla taekwondo sporcuların şiddet eğilim düzeylerini karşılaştıran araştırmalar yapılarak araştırmanın kapsamının genişletilebileceği önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Abdal-Haqq, I. (1989). "Violence in Sports", ERIC Digest 1-89.
- Acet, M. (2005). Sporda Saldırganlık ve Şiddet, Morpa kültür yayınları, İstanbul.
- Adana, F. & Arslantaş, H. (2011). "Ergenlikte Öfke ve Öfkenin Yönetiminde Okul Hemşiresinin Rolü", ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi, 12: 57-62.
- Ailede Şiddet Komisyonu Raporu. (2013). Tüm Yönleri İle Şiddet, Dicle Üniversitesi Basımevi, Diyarbakır.
- Atalay, A. (2012). "Türk Futbolunda Sendikal Süreç", Akademik Bakış, 30:1-16.
- Avcı, H.Ö. & Yıldırım, İ. (2014). "Ergenlerde Şiddet Eğilimi, Yalnızlık ve Sosyal Destek", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29(1): 157-168.
- Ayan, S. (2007). "Aile İçinde Şiddete Uğrayan Çocukların Saldırganlık Eğilimleri", Anadolu Psikiyatri Dergisi, 8(3): 206-14.
- Aydın, P.; Ersoy, A. & Aktaş, N. (2015). "Aktif Spor Yapan ve Yapmayan 12-14 Yaş Ortaokul Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin İncelenmesi" Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 2(1): 1-9.
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. (1998). Aile İçinde Ve Toplumsal Alanda Şiddet. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). Deneysel Desenler: Öntest-Sontest, Kontrol Grubu, Desen ve Veri Analizi, Pegem Akademi, Ankara.
- Dervent, F. (2007). "Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ve Sportif Aktivitelere Katılımla İlişkisi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ekiz, D. (2003). Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş: Nitel, Nicel ve Eleştirel Kuram Metodolojileri, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Gençoğlu, C.; Kumcağız, H. & Ersanlı, K. (2014). "Ergenlerin Şiddet Eğilimine Etki Eden Ailevi Faktörler", International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish, 9(2): 639-652.
- Gümüsoğlu, F. (2006). Bilgisayar Oyunlarında Şiddet, Çocuklar ve Gençler, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Haskan, Ö. & Yıldırım, İ. (2012). "Şiddet Eğilimi Ölçeği'nin Geliştirilmesi", Eğitim ve Bilim, 37: 165- 177.
- Hüsman, Z. (2007). "Lise İkinci Sınıf Öğrencilerinin Şiddet Deneyimlerinin Nitelik ve Nicelik Açısından Tetkiki", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Jamieson, L.M. & Orr, T.J. (2009). Sport and Violence: A Critical Examination of Sport. Oxford: Butterworth-Heinemann/Elsevier.
- Karademir, T.; Karademir, M. & Pakyardım, C. (2019). Sporcularda Şiddet Eğilimi: Taekwondo Sporcuları Üzerinde Bir Araştırma. 17. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı s. 1008-13, 13-16 Kasım Antalya.
- Karademir, T.; Kayabaşı, A. & Vural, M. (2019). "Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Eğilim Durumlarının Belirlenmesi", Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 4(2): 243-255.
- Karakaya, E. (2008). "Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin Çok Yönlü Olarak Değerlendirilmesi: İstanbul İli Avrupa Yakası Örneği", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Karakuzulu, Ç.E. (2018). "Savunma ve Dövüş Sporları Yapan Sporcular İle Diğer Bireysel Sporları Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Kayaoğlu, A.G. (2000). "Futbol Fanatizmi, Sosyal Kimlik ve Şiddet: Bir Futbol Takımının Taraftarlarıyla Yapılan Çalışma", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal) Anabilim Dalı, , Ankara.
- Kırımoglu, H.; Parlak, N.; Dereceli, Ç. & Kepoğlu, A. (2008). "Lise Öğrencilerinin Saldırganlık

Düzelelerinin Spor Yapıp Yapmama Durumlarına Göre İncelemesi: Aydın İl Örneği”, *Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2): 147-154.

Kocabaşoğlu, T. & Yavuz, S. (2000). *Biyolojik Sosyolojik ve Psikolojik Açından Şiddet*. Sökmen Yayınları İstanbul.

Kodan Çetinkaya, S. (2013). “Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi”, *Nesne*, 1 (2): 21-43.

Masaroğlulları, G. & Koçakgöl, M. (2011). *Psikoloji sözlüğü*. Nobel Yayınları, Ankara

Ögel, K.; Tarı, I. & Yılmazçetin Eke, C. (2006). *Okullarda Suç ve Şiddeti Önleme*. Yeniden Yayınları, İstanbul.

Öz, F.S. (2008). “Öfke Yönetimi Eğitiminin Ergenlerde Öfke İle Başa Çıkma ve İletişim Becerilerine Etkisi”, *Doktora Tezi*, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Sekot, A. (2009). “Violence İn Sports”. *European Journal for Sport and Society*, 6(1): 37-49.

Soykan, Ç. (2003). “Öfke ve Öfke Yönetimi”. *Kriz Dergisi*, 11: 19-27.

Tiryaki, Ş. (2000). *Spor Psikolojisi*. Eylül Yayınevi, Ankara.

Yavuzer, H. (2000). *Çocuk ve Suç*. s. 56-59, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yörükoğlu, Ö. & Arabacı, B. (2011). “Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler”, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2): 53-60

Yücel, A.S.; Atalay, A. & Gürkan, A. (2015). “Sporda Şiddet Ve Saldırganlığı Etkileyen Unsurlar”, *Uluslararası Hakemli Psikiyatri Ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 2(2): 81-82

Zorlu, E. (2017). “Öfke Denetimi Eğitim Programının Lise Öğrencilerinin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarına Etkisi”, *Doktora Tezi*, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.